

Qaanaami kulturimik toqqammaveqartumik immikkuullarissumillu piniariaatsit kin-guaariinnut aggersunut iluaqutissatut qanoq ililluta tammatsaalineqarnissaannik qulak-keerinnissinnaanerput pillugu apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissamik siun-nersuut.

(Inatsisartunut ilaasortaq, Mikivusuk Thomassen, Inuit Ataqatigiit)

Akissuteqaat

(Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoq)

Aallarniutigalugu siunnersuuteqartoq Inatsisartunut ilaasortaq Mikivusuk Thomassen, Inuit Ataqatigiit, Qaanaami piniariaatsit immikkuullarissut oqallisigineqartussanngortimmagit qujassuteqarfigissavara. Suliap maani Inatsisartuni oqallisigineqarnissaa qilanaaraara. Kalaallit Nunaanni ileqqutoqqat malillugit suli piniariaaseqarnerput aammalu nunatsinni innuttaasunit tamanit iluaqutigineqartunik nutaaliaalluinnartunik atortoqarlutalu sakkoqarnerput neriup-punga suleqatigiilluta eqqarsaatersuutigisinnaassagipput.

Naalakkersuisut pisuussutit uummassusillit piujuartitsineq allaavigalugu atorneqartarnissaat pillugu naalakkersuisooqatigiinnissamik isumaqatigiisummi allassimasut naapertorlugit il-loqarfiit nunaqarfiillu ataasiakkaat kisiisa aallaaviginagit Kalaallit Nunaalli tamakkerlugu sul-lissipput.

Naalakkersuisut pisuussutinik uummassusilinnik naleqqussaanermik aallaaveqarlutik aqutsip-put pinngortitamullu tunngatillugu silap pissusaata allanngornerinut tunngasut isiginiagaralu-git. Silap pissusaata allanngorneri piniariaatsitsinnik atortunillu atuinitsinnik aammalumi inu-ussutissarsiut tamarmiusoq isigalugu pissutsinik allanngortitsipput.

Ukiumiit ukiumut ukiup qanoq ilinerani pissutsit allanngorarsinnaasarput, pissutsillu taamaan-nerisa piniarnermi atugassarititat piniagassallu tikinniarsinnaaneri siumut naatsorsorne-qarsinnaaneq ajorlutik. Tamatuma kingunerisaanik uumasunut miluumasunut imarmiunut ta-manut tunngatillugu pisassanik nuutsisinnaanermut periutsimik Naalakkersuisut atuilersimap-put. Taamaasiornikkut ukiumut piniarfiusussami aalajangersimasumi pisassiissutit pisarineqan-ngitsoortut annertutillugit pisassanik ukiumut piniarfiusussamut tullermut nuutsisinnaaneq qulakkeerneqarpoq atuinngitsoornerlu taamaasilluni pinngitsoortinneqarluni.

Piniarnermut aallaaniarnermullu inatsimmi ileqqutoqqat malillugit piniariaatsit taakkulu attat-tuarnissaasa ilanngunneqarsimanninneri siunnersuuteqartup innersuussutigai. Pineqartumulli tunngatillugu erseqqissaatigerusuppara Piniarneq aallaaniarnerlu pillugit inatsimmi § 8, imm. 7-imi ima allassimasoqarmat: *”Piniutit, piniarnermi atortut taakkulu pisataasa ilusilersorneri atorneqartarnerilu, tamatumunnga ilanngullugu angallatit imarsiutit/nunakkoortit, piniutit, aallaasit imassaat piniariaatsilluunniit aalajangersimasut atorneqartarnerinut inerteqqutit”* allassimasullu taakku atuummata taakkulu nalunaarutinik kommunillu ileqqoreqqusasaanik

ataasiakkaanik ilusilersuinermit ator neqartarmata. Paragrafi taanna malillugu piniarnermit ator-
tut qangaaniit ator neqartartut aalajangersimasut ator neqarsinnaaneri aalajangersarneqarsin-
naapput. Tamatuma saniatigut piniarnermit ator tut nutaaliat aalajangersimasut ator neqarsin-
naaneri akuerineqarsinnaapput, inerteqqutigineqarsinnaapput killilersorneqarsinnaallutillu-
niit. Paragrafi taanna uumasunut miluumasunut imarmiunut nunamiunullu snescooterit atorlu-
git piniqqusaanngitsut amerlanersaanut tunngatillugu nalunaarutit aqqtugalugit malittarisas-
siornermit ator neqartarportaaq.

Ineriartornerup ilaattut snescooterit atorlugit piniartarneq kissaatiginanngeqaaq uumasunik
miluumasunik annertuumik akornusersuisarmata. Tamatuma saniatigut pinngortitamit immik-
kuullarissumi eriagerusutatsinnilu annertuumik nipiliortarput. Snescooterit ATV-llu pinngorti-
tami mingutsitsisinnaapputaaq taamaasillutillu uumasut neriniarfiinik imerfigisartagaannilu
pitsaanngitsumik sunniuteqarsinnaallutik.

Ukiuni kingullerni snescooterit piniarnermut pingaartumik nannunniarnermit ator neqartarneri
annertusiartorsimavoq. Taamatut ineriartortoqarnera aaqqiiffigerusuppara. Tamakkuninnga
piniuteqartarnerup nuna tamakkerlugu annertunerusumik siunertaqarluartumillu nakkutigi-
neqarnissaa kissaatiginarpoq. Taamaasiortoqassappat kommunit pisariaqartinneqartunik soorlu
qamutit motoorillit tamakku ingerlaartarfissaanik pilersitsiniarlutik malittarisassiornermikku
akisussaaqataanerunissaat pisariaqarpoq.

Snescooterit ATV-llu amerliartorneri kiisalu umiatsiat angallatillu amerliartorneri, alligalut-
tuinnarneri sukkatsikkaluttuinnarnerilu maluginiarsimavakka. Soorluttaaq angallatit piniarner-
mut aalisarnermullu atatillugu inuussutissarsiutitut ator neqartartut assigiinngitsut amerlasuut
pissarsiarineqarsinnaalersimasut. Tassunga atatillugu pisuussutinik uumassusilinnik atuinnita
pijuartitsinermik aallaaveqarluni ingerlanneqarnissaa aammalu piniakkanik toqtuseriaatsitta
isumannaatsuunerpaamik pisarnissaa pingaaruteqarpoq.

Qangaaniit piniariaatsit immikkuullarissut attatiinnarneqassappata pineqartup najugaqartunit
tapersorsorneqarnissaa pinngitsoorneqarsinnaanngilaq. Inuiaqatigiit ingerlariaqqiffissatut
kissaataat qulaajarneqartariaqarput. Ileqqutoqqat malillugit piniariaatsit ator neqartut attati-
innarneqarusuppat nukittorsarlugillu. Imaluunniit aalisarnermit piniarnermilu periutsit ator tullu
nutaat nunatsinni najukkani allani annertusiartuinnartumik ator neqaleriartortut ator neqale-
rusuppat. Qimuttut qaannallu atorlugit piniariaatsit attatiinnarnissaat kissaatigineqarpa ima-
luunniit ator tut nutaaliaasut soorlu umiatsiat, snescooterit kiisalu ATV-it atornerullugit inger-
latsisoqarusuppa?

Naalakkersuisut oqimaatigiisumik aaqqiisoqarnissaa kissaatigaat, tassalu piniariaasitoqqat
ator tullu nutaaliaasut atorlugit piniariaatsit nutaat ator neqarsinnaanissaat ammaffigalugit.

Pisuussutit uumassusillit pijuartitsineq aallaavigalugu piniartarnerisigut ileqqutoqqat malillu-
git piniariaatsit meeqqatsinnut ernuttatsinnullu ingerlateqqissinnaanissaat qulakkiissavarput.
Ileqqutoqqat kinguaariinnut tullernut ingerlateqqiinnarnagit piniariaatsit pinngortitamut piniag-
assanullu mianerinnittut attatiinnarsinnaassavagut.

Nunarput tamakkerlugu, soorluttaaq Avanersuarmi, ileqqutoqqat malillugit piniartutut inuunerup ingerlaannarnissaa patajaallisarnissaalu Naalakkersuisut ilutigalugu kissaatigaat. Naalakkersuisulli nunatsinni tamarmi ineriartorneq erseqqissaatigerusuppaat, tassalu piniartut amerliartuinnartut aalisarnermik inuussutissarsiuteqarnermut ikaarsaartalernerat. Ineriartorneq nuannaarutissaasoq. Erseqqissaatit oqaatigissavara Avanersuarmi piniartut amerlassusaat ukiuni kingullerni 10-ni allanngungaarsimangimmata. Qaanaami inuussutissarsiutigalugu piniartutut allagartallit 2009-mut sanilliullugu 2018-imi 42%-imik amerleriarsimani Naalakkersuisut maluginiarpaat.

Silap kissatsikkiartorerata kingunerisaanik nunatta avannarpasinnerusortaani qimussit atorlugit piniarnermi atugassarititat allanngorsimani Naalakkersuisuttaaq arajutsisimangilaat. Tamanna sikuusarnerata sivikinnerulersimanageratigut taamaasillunilu sikumit aalisartarnerit piniarnerillu piffissami sivikinnerusumi ingerlanneqartalersimanageratigut takuneqarsinnaavoq. Pissutsit taamaanneri nannunniartarnernut, aaffanniartarnernut, qilalugarniartarnernut puisinniartarnernullu sunnuteqarsimavortaaq.

Tamatuma saniatigut Qaanaami qimmit qimuttut annertuumik ikiliartorput. Qimmit qimuttut 1990-imi 1800-usimapput massakkullu qimmit nalunaarsukkat naapertorlugit 518-iullutik.

Ileqqutoqqat malillugit piniariaatsit atortullu siunissami kingulissatsinnut kulturikkut kingornussat tammatsaalineqarnissaat aamma qulakkeerneqarnissaat oqaluttuarisaanerup illuatungaaniippoq tamannalu attatiinnartariaqarparput uppersarsinnaasariaqarlutigulu. Taamaatumik katersugaasiveqarneq pillugu inatsimmi kingornussat tigussaangitsut pillugit maleruagassat innersuussutigerusuppakka, ilisimatitsissutigalugulu Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu (NKA) attavigineqarsinnaasoq ileqqutoqqat malillugit piniariaatsit atortullu NKA-p kingornussat tigussaangitsut allattorsimaffiannut ilanngunneqarsinnaanerit pillugu oqaloqatiginninnissaq siunertaralugu. Katersugaasiveqarneq pillugu inatsisip siunertarai Kalaallit Nunaata kingornussaasa tigussaasut tigussaangitsullu qulakkeerneqarnissaat Kalaallit Nunaannilu katersugaasiveqarnikkut sulinerup suleqatigiinnerullu siuarsarneqarnissaa.

Naalakkersuisut taamatut oqaaseqarlutik apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissamut massakut pisussamut qilanaarput.